

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА

ПРИЈЕДЛОГ

ЗАКОН
О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА
КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Бања Лука, јул 2023. године

ЗАКОН
О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА
КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Члан 1.

У Кривичном законнику Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 64/17, 104/18 – Одлука Уставног суда Републике Српске, 15/21 и 89/21), у члану 46а. у ставу 3. ријечи: „може се“ бришу се, а последице ријечи: „осуђеног“ додају се ријечи: „ће се“.

Послије става 3. додаје се нови став 4, који гласи:

„(4) Одредба из става 3. овог члана неће се примјењивати на учиниоце кривичних дјела из члана 146. (Трговина дјецом), члана 147. (Удруживање ради вршења кривичних дјела трговине људима и дјецом), Главе XV (Кривична дјела сексуалног злостављања и искориштавања дјетета), Главе XXII (Кривична дјела против уставног уређења и безбједности Републике Српске), Главе XXIII (Кривична дјела тероризма), као и на учиниоце који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело.“

Члан 2.

У члану 50. у ставу 2. број: „50“ замјењује се бројем: „100“.

Члан 3.

У члану 59. у ставу 2. број: „50“ замјењује се бројем: „100“.

Члан 4.

Послије члана 156. додају се назив члана и нови члан 156а, који гласе:

„Неовлаштено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка

Члан 156а.

(1) Ко објави или прикаже спис, портрет, фотографију, видео-запис, филм или фонограм личног карактера, без пристанка лица које је спис саставило или на кога се спис односи, односно без пристанка лица које је приказано на портрету, фотографији, видео-запису или филму или чији је глас снимљен на фонограму или без пристанка другог лица чији се пристанак по закону тражи, а такво објављивање или приказивање је имало или могло да има штетне последице по лични живот тог лица, казниће се новчаном казном или казном затвора до двије године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено према члану породице или породичне заједнице или према неком другом лицу у намјери наносења штете угледу тог лица, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године.

(3) Ако је усљед дјела из ст. 1. или 2. овог члана теже нарушено здравље лица чији је спис, портрет или снимак објављен, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до пет година, а ако је то довело до смртне последице, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.“

Члан 5.

Члан 170. мијења се и гласи:

„(1) Ко полно узнемирава друго лице, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено према лицу које је у односу подређености или зависности према учиниоцу или које је посебно рањиво због узраста, болести, инвалидитета, зависности, трудноће, тешке тјелесне или душевне сметње, учинилац ће се казнити казном затвора до двије године.

(3) Ако је полно узнемиравање учињено кориштењем компјутерске мреже или неког другог вида комуникације, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године.

(4) Полно узнемиравање је свако вербално, невербално или физичко нежељено понашање полне природе које је усмјерено на повреду достојанства неког лица у сфери полног живота, а које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење.“

Члан 6.

Послије члана 170. додају се назив члана и нови члан 170а, који гласе:

„Злоупотреба фотографије и видео-записа полно експлицитног садржаја

Члан 170а.

(1) Ко злоупотреби однос повјерења и без пристанка другог лица учини доступним трећем лицу фотографију или снимак полно експлицитног садржаја која је сачињена уз пристанак тог лица за личну употребу и тиме повриједи приватност тог лица, казниће се казном затвора до двије године.

(2) Казном из става 1. овог члана казниће се и ко изради нову или преиначи постојећу фотографију или снимак полно експлицитног садржаја другог лица и тај снимак употреби као прави и тиме повриједи приватност другог лица.

(3) Ако је кривично дјело из ст. 1. и 2. овог члана учињено путем компјутерског система или компјутерске мреже или на други начин којим је омогућено да фотографија или снимак постану доступни већем броју лица, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до три године.

(4) Фотографије и снимци или средства којима је извршено кривично дјело из овог члана, одузеће се.“

Члан 7.

У члану 186. у ставу 1. ријечи: „казниће се новчаном казном или казном затвора до двије године“ замјењују се ријечима: „казниће се казном затвора од једне до пет година“.

У ставу 2. ријечи: „од једне до осам година“ замјењују се ријечима: „од двије до десет година“.

У ставу 3. ријечи: „новчаном казном или“ бришу се.

Став 4. брише се.

Члан 8.

Послије члана 208. додају се нова Глава XVIIа Кривична дјела против части и угледа, називи чланова и нови чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д. и 208ђ, који гласе:

„ГЛАВА XVIIа

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЧАСТИ И УГЛЕДА

Клевета Члан 208а.

(1) Ко о другом износи или проноси нешто неистинито што може шкодити његовој части или угледу, знајући да је то што износи или проноси неистина, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000 КМ.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ.

Изношење личних и породичних прилика Члан 208б.

(1) Ко износи или проноси штогод из личног или породичног живота неког лица што може шкодити његовој части или угледу, а што није, нити може представљати чињенице које су од оправданог интереса, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000 КМ.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, учинилац ће се казнити новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ.

(4) Истинитост или неистинитост оног што се износи или проноси из личног или породичног живота неког лица не доказује се.

Јавно излагање порузи због припадности одређеној раси, вјери или националности Члан 208в.

Ко јавно изложи порузи или презиру лице или групу због припадности одређеној раси, боји коже, вјери, националности или због етничког поријекла, сексуалног одређења или родног идентитета, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 6.000 КМ.

Искључење противправности код кривичних дјела против части и угледа
Члан 208г.

Нема кривичног дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика ако се ради о увредљивом изражавању или изношењу нечег неистинитог у научном, стручном, књижевном или умјетничком дјелу, у вршењу дужности прописане законом, новинарског позива, политичке или друге јавне или друштвене дјелатности или одбрани неког права, ако из начина изражавања или из других околности произлази да то није учињено у намјери омаловажавања, или ако лице докаже истинитост свог тврђења, или да је имало основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износило или проносило.

Гоњење за кривична дјела против части и угледа
Члан 208д.

- (1) Гоњење за дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика предузима се по приједлогу.
- (2) Ако су дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика учињена према умрлом лицу, гоњење се предузима по приједлогу брачног друга или лица које је са умрлим живјело у трајној ванбрачној заједници, сродника у правој линији, усвојиоца, усвојеника, брата или сестре умрлог лица.

Јавно објављивање пресуде за кривична дјела против части и угледа
Члан 208ђ.

- (1) Пресуда којом је оглашен кривим учинилац кривичног дјела против части и угледа извршеног путем штампе, радија, телевизије, компјутерског система или компјутерске мреже или другог средства јавног информисања или комуникације објавиће се у цијелости или дјелимично о трошку учиниоца.
- (2) Суд ће у пресуди одредити начин њеног објављивања, при чему ће, увијек када је то могуће, одредити да то буде у истом средству јавног информисања или комуникације у којем је кривично дјело учињено, истог формата и трајања у односу на радњу извршења дјела.“

Члан 9.

Назив члана 225. мијења се и гласи:

„Крађа електричне енергије или топлотне енергије или природног гаса“

Став 1. мијења се и гласи:

„(1) Ко супротно важећим прописима прикључи електроенергетске објекте, уређаје или инсталације на енергетску мрежу, троши електричну или топлотну енергију или природни гас без прописаних мјерних уређаја или мимо њих или на неки други начин неовлаштено користи електричну или топлотну енергију или природни гас, казниће се казном затвора од шест мјесеци до три године и новчаном казном.“

Члан 10.

У члану 330. у ставу 1. ријечи: „у намјери да њеним присвајањем прибави себи или другом противправну имовинску корист“ замјењују се ријечима: „у намјери да је противправно присвоји“.

Члан 11.

Назив члана и члан 340. мијења се и гласи:

„Повреда угледа суда и учесника у поступку

Члан 340.

(1) Ко у поступку пред судом изложи порузи суд, судију, јавног тужиоца или адвоката или ко дјело изврши писменим поднеском суду, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено на посебно непримјерен начин или је увредљиво изражавање таквог значаја да је довело или је могло довести до тежих штетних посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном или казном затвора до двије године.“

Члан 12.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“.

Број:
Датум:

ПРЕДСЈЕДНИК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Ненад Стевандић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
ПРИЈЕДЛОГА ЗАКОНА О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА
КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

I УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 10. Устава Републике Српске, према којем су грађани Републике Српске, између осталог, равноправни у слободама, правима и дужностима, једнаки су пред законом и уживају исту правну заштиту људских права и слобода, у Амандману XXXII т. 5) и 10) на члан 68. Устава Републике Српске, према којем Република уређује и обезбјеђује остваривање и заштиту људских права и слобода и организацију, надлежности и рад државних органа, као и у члану 70. став 1. тачка 2. Устава, према којем Народна скупштина доноси законе, друге прописе и опште акте.

II УСКЛАЂЕНОСТ СА УСТАВОМ, ПРАВНИМ СИСТЕМОМ И ПРАВИЛИМА ЗА ИЗРАДУ ЗАКОНА И ДРУГИХ ПРОПИСА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Према Мишљењу Републичког секретаријата за законодавство, број: 22.02/020-1830/23 од 6. јула 2023. године, уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 10. Устава Републике Српске, према којем су грађани Републике Српске равноправни у слободама, правима и дужностима, једнаки пред законом и уживају исту правну заштиту људских права и слобода, у Амандману XXXII т. 5) и 10) на члан 68. Устава Републике Српске, према којем Република уређује и обезбјеђује остваривање и заштиту људских права и слобода и организацију, надлежности и рад државних органа и у члану 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске, према којем Народна скупштина доноси законе, друге прописе и опште акте.

Републички секретаријат за законодавство дао је мишљење, број: 22.02/020-523/23 од 1. марта 2023. године, на Нацрт закона који је Народна скупштина Републике Српске разматрала на Другој редовној сједници, одржаној 23. марта 2023. године, а који је Закључком Народне скупштине Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 29/23) упућен на јавну расправу.

Обрађивач је, у складу са чланом 41. став 2. Правила за израду закона и других прописа Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 24/14), образложио разлике Приједлога у односу на Нацрт закона. С тим у вези, наведене разлике су резултат примједба народних посланика, примједба са јавне расправе и примједба и сугестија које су достављене у писаној форми Министарству правде.

У складу са чланом 36. став 1. тачка 9) Пословника о раду Владе Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 123/18) и Смјерницама за консултације у изради прописа и других општинских аката („Службени гласник Републике Српске“, број 86/22), обрађивач овог закона утврдио је да је Закон од интереса за јавност, те је објављен на интернет страници (www.vladars.net), а одржане су и јавне расправе. Такође, Министарству правде пристигле су бројне примједбе, приједлози и сугестије у вези са Нацртом закона. Уважани приједлози и сугестије су уграђени у текст Закона и детаљно образложени у глави која се односи на разлике приједлога у односу на нацрт.

С обзиром на то да постоји уставни основ за доношење овог закона, да је усаглашен са Уставом, правним системом Републике Српске и Правилима за израду закона и других прописа Републике Српске, мишљење је да се Приједлог закона о

измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске може упутити у даљу процедуру.

III УСКЛАЂЕНОСТ СА ПРАВНИМ ПОРЕТКОМ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Према Мишљењу Министарства за европске интеграције и међународну сарадњу број: 17.03-020-1832/23 од 6. јула 2023. године, након увида у прописе Европске уније и анализе Приједлога закона о измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске, нису установљени обавезујући секундарни извори права релевантни за предмет уређивања достављеног акта. Због тога у Изјави о усклађености стоји оцјена „Непримјенљиво“.

Приједлогом се настоји пружити већа заштита жртвама кривичних дјела против полног интегритета и неовлаштеност фотографисања, те се уводе нова кривична дјела, и то:

- неовлашћено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка и
- злоупотреба фотографије и видео-записа полно експлицитног садржаја.

Ако је неовлашћено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка учињено према члану породице или породичне заједнице или према неком другом лицу у намјери наносења штете угледу тог лица, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године.

Дакле, предлагач је узео у обзир Повељу Европске уније о основним правима¹, нарочито члан 7, који прописује да свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, као и сродну Конвенцију Савјета Европе о заштити људских права и основних слобода². Такође, члан 12. Опште декларације о људским правима³ исто тако забрањује извржавање самовољном мијешању у приватан живот, породицу, дом, као и нападе на част и углед лица.

Поред наведених, значајан извор права представља и Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља у породици и родно заснованог насиља⁴ (Истанбулска конвенција) чији је циљ да се насиље над женама и насиље у породици криминализује и адекватно казни.

Приједлогом се уводе нова кривична дјела против части и угледа. Повеља Европске уније о основним правима и Конвенција Савјета Европе о заштити људских права и основних слобода прописују да свако има право на слободу изражавања. Међутим, док Европска унија тежи ка декриминализацији, Конвенција Савјета Европе о заштити људских права и основних слобода поред тежње за декриминализацијом, у члану 10. став 2. дозвољава и одређена ограничења ове слободе:

„Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.“

Исто тако, Међународни пакт о грађанским и политичким правима⁵ у члану 19. став 3. предвиђа ограничења слободе изражавања из разлога поштовања права или

¹ Charter of Fundamental Rights of the European Union.

² Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

³ Universal Declaration of Human Rights.

⁴ Convention on Preventing and Combating Domestic Violence and Gender-based Violence.

⁵ International Covenant on Civil and Political Rights.

угледа других лица и/или из разлога заштите безбједности земље, јавног реда, јавног здравља или морала.

IV РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Министарству правде од Фондације Удружене жене Бања Лука упућена је иницијатива за измјене Кривичног законика Републике Српске у вези са кривичним дјелом полно узнемиравање и усклађивање дјела са Конвенцијом Савјета Европе о спречавању и борби против насиља у породици и родно заснованог насиља (Истанбулска конвенција), а с циљем веће заштите жртава сексуалног насиља и узнемиравања, на начин да им се обезбиједи боља подршка и заштита, као и да се унаприједи превентивни ефекти кривичног законодавства у овој области. У том смислу измијењено је кривично дјело полно узнемиравање (члан 170) и прописано ново кривично дјело злоупотреба фотографије и видео-записа полно експлицитног садржаја (члан 170а). Такође, Министарству правде је од Републичког јавног тужилаштва достављена иницијатива за измјену члана 225. (крађа електричне енергије или природног гаса), јер су се у тумачењу и примјени ове норме показале одређене недоречености због чега се доносе наредбе о неспровођењу истраге или наредбе о обустави истраге или судови доносе ослобађајуће пресуде у вези са овим кривичним дјелом.

Поред достављених иницијатива, измјенама Кривичног законика се приступило и у сљедећим дијеловима:

Чланом 46а. став 3. Кривичног законика Републике Српске прописано је да се изречена казна затвора која не прелази једну годину дана може на захтјев осуђеног замијенити новчаном казном, сходно одредби члана 50. ст. 2. и 3. овог законика. У примјени ове одредбе створила се могућност произвољне примјене овог института на начин да исти суд који је изрекао кривичну санкцију, у поступку одлучивања о захтјеву за замјену казне затвора новчаном казном поново утврђује све релевантне околности битне за одређивање казне, што је у ранијем поступку већ једном утврдио. На овај начин доводи се у питање принцип владавине права и правне сигурности, који захтијева да закони буду довољно прецизни и јасни како би се избјегла произвољност у одлучивању, као и различито тумачење одредбе од стране судова који је примјењују. Овим измјенама изречена казна затвора која не прелази годину дана на захтјев осуђеног замјењује се новчаном казном, без могућности суда да одлучује да ли ће захтјеву осуђеног удовољити или не и о истој правној ствари одлучује два пута, а такође су утврђени и изузеци од овог правила. Такође, у чл. 50. и 59, код института извршења новчане казне, износ од 50 КМ мијења се износом од 100 КМ.

Након трагичног догађаја самоубиства младића због објављивања снимка и исмијавања на друштвеним мрежама, који се догодио у октобру 2022. године, утврдила се потреба и за прописивањем новог кривичног дјела неовлаштено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка (члан 156а) са квалификованим обликом (смртна посљедица) што је и учињено у Глави XIII код Кривичних дјела против слобода и права грађана.

Овим законом, такође, уводе се кривична дјела против части и угледа водећи рачуна о одредбама:

– члана 13. Устава Републике Српске, који прописује да су људско достојанство, тјелесни и духовни интегритет, човјекова приватност, лични и породични живот неповредиви;

– члана 26. Устава Републике Српске, који прописује да је зајамчена слобода штампе и других средстава јавног обавјештавања; слободно је оснивање новинских и издавачких предузећа, издавање новина и јавно обавјештавање другим средствима у

складу са законом; цензура штампе и других видова јавног обавјештавања је забрањена; средства јавног обавјештавања дужна су да благовремено, истинито и објективно обавјештавају јавност, те се јамчи право на исправку неистинитог обавјештавања којим се повређује нечије право или на закону засновани интерес, као и право на накнаду штете настале по том основу;

– члана 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција о људским правима), који прописује да свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке. Јавне власти неће се мијешати у вршење овог права сем ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву и у интересу националне безбједности, јавне безбједности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других;

– члана 10. Конвенције о људским правима, који прописује да свако има право на слободу изражавања. Ово право обухвата слободу сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад радио, телевизијских и кинематографских предузећа. Пошто остваривање ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања информација добијених у повјерењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства;

– члана 19. Међународног пакта о грађанским и политичким правима који прописује да нико не може бити узнемираван због свога мишљења. Свако има право на слободу изражавања; то право обухвата слободу да тражи, добија и шири информације и мисли сваке врсте, без обзира на границе, било усмено, писмено, штампом или у уметничкој форми, или било којим другим средством по свом избору. Вршење напријед наведених права носи са собом посебне дужности и одговорности. Због тога се оно може подвргнути одређеним ограничењима која морају бити утврђена законом и бити неопходна: а) за поштовање права или угледа других лица, б) за заштиту државне сигурности или јавног реда, или јавног здравља или морала.

Појам части обично се дефинише као скуп нематеријалних вриједности које човјек посједује као људско биће и као члан друштвене заједнице. Ове вриједности могу бити лични квалитети и особине који су стечени у оквиру професије, неке социјалне функције, или у неким друштвеним активностима. Људско достојанство произлази из једнакости људи, једнако припада сваком и зато свако лице има право тражити од другог лица да поштује и не омаловажава његово лично достојанство. Изношење неистина, личних и породичних прилика, излагање порузи одређених категорија лица је превазишло сваку норму друштвено прихватљивог понашања и на сваки начин обезвриједило људско достојанство, тјелесни и духовни интегритет, човјекову приватност, као и лични и породични живот. Слободу изражавања, као право загарантовано Конвенцијом о људским правима, која је уграђена и у позитивно законодавство Републике Српске треба разумјети као право које је ограничено другим правима исте вриједности и као право које се не може злоупотребљавати. Наиме, свако право ни у којем случају не смије бити кориштено супротно циљевима ради којих је усвојено као цивилизацијско начело и у том смислу част и углед не могу бити мање значајне друштвене вриједности у односу на било које друго уставом утврђено право. Дакле, слобода изражавања, иако представља фундаменталну основу једног

демократског друштва, није апсолутно право и подлијеже одређеном броју изузетака и законских ограничења.

Кривични закон Републике Српске прописивао је кривична дјела против части и угледа све до 2001. године, када је из кривичног законодавства брисана глава која је та дјела прописивала. Исте године на снагу је ступио Закон о заштити од клевете Републике Српске, који као грађански закон уређује ограничења слободе изражавања у погледу грађанске одговорности за штету нанесену угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем нечег неистинитог. Декриминализација клевете практично је довела до ситуације да не постоји кривичноправна заштита за изношења неистина. Грађанско-правна заштита која је обезбијеђена Законом о заштити од клевете Републике Српске није се показала као довољан и ефикасан механизам заштите од клевете. Наиме, у дводеценијској примјени наведеног закона клевета као друштвено неприхватљива појава, која проузрокује штету угледу физичког или правног лица, постала је све учесталија, што потврђују свакодневни наступи у медијском простору, те натписи како у медијском простору тако и на друштвеним мрежама. С циљем спречавања и сузбијања ове појаве, а имајући у виду сврху кривичноправног законодавства, сасвим оправдано већ дуже вријеме поставља се питање да ли је клевету, као друштвено неприхватљиву појаву, потребно вратити у оквире кривичноправног санкционисања. Кривично законодавство је стуб заштите сваког друштва, те много већи утицај на друге има превентивно дјеловање прописаних кривичноправних санкција. Прописивање кривичноправних санкција има за циљ заштиту друштва од чињења кривичних дјела тако што ће прије свега превентивно дјеловати на друге да поштују правни систем и не чине кривична дјела, те утицати на починиоца да не понови кривично дјело. Кривично законодавство земаља у окружењу, па чак и кривично законодавство земаља које су у Европској унији, прописује кривична дјела против части и угледа. Та кривична дјела налазе се у кривичном законодавству Србије, Хрватске, Словеније, Црне Горе и Македоније. Кривична дјела против части и угледа нису инкримисана као кривична дјела само у пет држава Европске уније, док 20 држава Европске уније за увреду и клевету прописују и затворске казне. У том смислу, овим законом прописују се кривична дјела против части и угледа и то кривична дјела клевета, изношење личних и породичних прилика и јавно излагање порузи због припадности одређеној раси, вјери или националности, као и искључење противправности код кривичних дјела против части и угледа и гоњење за ова кривична дјела.

Измијењено је и кривично дјело повреда угледа суда и учесника у поступку (члан 340), на начин да се повредом угледа суда сматра, поред до сада, излагања порузи суда и судије и излагање порузи јавног тужиоца или адвоката.

Такође, кориговане су одредбе члана 186. у смислу поштравања казни код кривичног дјела промјена породичног стања, а у члану 330. извршена је техничка корекција.

V ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНИХ РЈЕШЕЊА

Чланом 1. мијења се одредба става 3. члана 46а. овог законика на начин да се прописује да ће се изречена казна затвора која не прелази годину дана, на захтјев осуђеног замијенити новчаном казном сходно одредби члана 50. ст. 2. и 3. Законика. Одредба овог става неће се примјењивати на учиниоце кривичних дјела из члана 146. (Трговина људима), члана 147. (Удруживање ради кривичних дјела трговине људима и дјецом), Главе XV (Кривична дјела сексуалног злостављања и искориштавања дјетета), Главе XXII (Кривична дјела против уставног уређења и безбједности Републике

Српске), Главе XXIII (Кривична дјела тероризма), као и на учиниоце који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело.

Чланом 2. прописује се да се код института извршења новчане казне износ од 50 КМ мијења износом од 100 КМ, што значи да ако осуђени не плати новчану казну нити се она принудно изврши, донијеће се одлука о замјени новчане казне казном затвора на начин да се 100 КМ замијени једним даном казне затвора.

Чланом 3. врши се техничко усклађивање са одредбама из члана 2. овог закона.

Чланом 4. прописује се ново кривично дјело неовлаштено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка. У ставу 1. прописује се да ко објави или прикаже спис, портрет, фотографију, видео-запис, филм или фонограм личног карактера, без пристанка лица које је спис саставило или на кога се спис односи, односно без пристанка лица које је приказано на портрету, фотографији, видео-запису или филму или чији је глас снимљен на фонограму или без пристанка другог лица чији се пристанак по закону тражи, а такво објављивање или приказивање је имало или могло да има штетне посљедице по лични живот тог лица, казниће се новчаном казном или казном затвора до двије године. Ако је дјело из става 1. овог члана учињено према члану породице или породичне заједнице или према неком другом лицу у намјери наносења штете угледу тог лица, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године. Ако је усљед дјела теже нарушено здравље лица чији је спис, портрет или снимак објављен, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до пет година, а ако је то довело до смртне посљедице, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Чланом 5. мијења се кривично дјело полно узнемиравање на начин да се усклађује са Истанбулском конвенцијом и прописује да ко полно узнемирава друго лице, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године. Ако је дјело учињено према лицу које је у односу подређености или зависности према учиниоцу или које је посебно рањиво због узраста, болести, инвалидитета, зависности, трудноће, тешке тјелесне или душевне сметње, учинилац ће се казнити казном затвора до двије године. Ако је полно узнемиравање учињено кориштењем компјутерске мреже или неког другог вида комуникације, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године. Такође, прописује се и да се полным узнемиравањем сматра свако вербално, невербално или физичко нежељено понашање полне природе које је усмјерено на повреду достојанства неког лица у сфери полног живота, а које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење.

Чланом 6. прописује се ново кривично дјело злоупотреба фотографије и видео-записа полно експлицитног садржаја. У ставу 1. прописује се да ко злоупотреби однос повјерења и без пристанка другог лица учини доступним трећем лицу фотографију или снимак полно експлицитног садржаја која је сачињена уз пристанак тог лица за личну употребу и тиме повриједи приватност тог лица, казниће се казном затвора до двије године. Истом казном казниће се и ко изради нову или преиначи постојећу фотографију или снимак полно експлицитног садржаја другог лица и тај снимак употреби као прави и тиме повриједи приватност другог лица. Ако је кривично дјело учињено путем компјутерског система или компјутерске мреже или на други начин којим је омогућено да фотографија или снимак постану доступни већем броју лица, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до три године.

Чланом 7. повећавају се прописане казне код кривичног дјела промјена породичног стања.

Чланом 8. прописује се нова глава и нова кривична дјела против части и угледа. У том смислу прописује се кривично дјело клевета на начин да ко о другом износи или проноси нешто неистинито што може шкодити његовој части или угледу, знајући да је то што износи или проноси неистина, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000

КМ. Ако је дјело из става 1. овога члана учињено путем штампе, радија, телевизије или путем компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ. Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ. Овим законом прописује се и кривично дјело изношење личних и породичних прилика на начин да ко износи или проноси штогод из личног или породичног живота неког лица што може шкодити његовој части или угледу, а што није нити може представљати чињенице које су од оправданог интереса, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000 КМ. Ако је дјело учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, учинилац ће се казнити новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ. Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ. Истинитост или неистинитост оног што се износи или проноси из личног или породичног живота неког лица не доказује се. Прописује се и кривично дјело јавно излагање порузи због припадности одређеној раси, вјери или националности на начин да ко јавно изложи порузи или презиру лице или групу због припадности одређеној раси, боји коже, вјери, националности или због етничког поријекла, сексуалног опредјељења или родног идентитета, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 6.000 КМ. У овој глави прописује се и искључење противправности код кривичних дјела против части и угледа на начин да нема кривичног дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика ако се ради о увредљивом изражавању или изношењу нечег неистинитог у научном, стручном, књижевном или умјетничком дјелу, у вршењу дужности прописане законом, новинарског позива, политичке или друге јавне или друштвене дјелатности или одбрани неког права, ако из начина изражавања или из других околности произлази да то није учињено у намјери омаловажавања, или ако лице докаже истинитост свог тврђења, или да је имало основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износило или проносило. Гоњење за кривична дјела против части и угледа из чл. 208а. и 208б. овог законика предузима се по приједлогу, а ако су дјела против части и угледа учињена према умрлом лицу, гоњење се предузима по приједлогу брачног друга или лица које је са умрлим живјело у трајној ванбрачној заједници, сродника у правој линији, усвојиоца, усвојеника, брата или сестре умрлог лица.

Пресуда којом је оглашен кривим учинилац кривичног дјела против части и угледа извршеног путем штампе, радија, телевизије, компјутерског система или компјутерске мреже или другог средства јавног информисања или комуникације објавиће се у цијелости или дјелимично о трошку учиниоца, а суд ће у пресуди одредити начин њеног објављивања, при чему ће, увијек када је то могуће, одредити да то буде у истом средству јавног информисања или комуникације у којем је кривично дјело учињено, истог формата и трајања у односу на радњу извршења дјела.

Чланом 9. коригује се одредба која се односи на кривично дјело крађа електричне енергије или топлотне енергије или природног гаса. Тако се у ставу 1. прописује да ко супротно важећим прописима прикључи електроенергетске објекте, уређаје или инсталације на енергетску мрежу, троши електричну или топлотну енергију или природни гас без прописаних мјерних уређаја или мимо њих, или на неки други начин неовлаштено користи електричну или топлотну енергију или природни гас, казниће се казном затвора од шест мјесеци до три године и новчаном казном.

У члану 10. врше се исправке техничке природе.

У члану 11. мијења се назив кривичног дјела тако да гласи повреда угледа суда и учесника у поступку, на начин да се прописује да ко у поступку пред судом изложи порузи суд, судију, јавног тужиоца или адвоката или ко дјело изврши писменим поднеском суду, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године. Ако је дјело учињено на посебно непримјерен начин или је увредљиво изражавање таквог значаја да је довело или је могло довести до тежих штетних посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном или казном затвора до двије године.

Чланом 11. прописује се ступање на снагу закона.

VI РАЗЛИКЕ ПРИЈЕДЛОГА У ОДНОСУ НА НАЦРТ ЗАКОНА

Нацрт закона о измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске усвојен је на Другој редовној сједници Народне скупштине Републике Српске, одржаној 23. марта 2023. године. Нацрт закона, сходно Закључку Народне скупштине Републике Српске број: 02/1-021-277/23 од 23. марта 2023. године („Службени гласник Републике Српске“, број 29/23), упућен је на јавну расправу за чије је спровођење задужено Министарство правде. Позив за јавну расправу објављен је у дневним новинама и на интернет страници Министарства правде и она је одржана дана 5. маја у Бањој Луци, 12. маја у Источном Сарајеву, 16. маја у Бијељини и 17. маја 2023. године у Требињу. Приликом израде текста Приједлога разматрале су се примједбе и сугестије које су изнесене на сједници Народне скупштине Републике Српске, током јавне расправе, као и примједбе и сугестије које су достављене у писаној форми Министарству правде.

Приједлози и примједбе односиле су се на сљедеће:

Највећи број примједба односи се на увођење кривичних дјела против части и угледа, и то:

– да није извршена анализа потребе увођења кривичних дјела против части и угледа; да ће се у примјени закона створити правна несигурност јер је у примјени Закон о заштити од клевете у коме је клевета сврстана у грађанско-правну област и нема кривичног гоњења за њу, а увођењем клевете у кривично законодавство неће се знати да ли ће извршилац одговорати у грађанској парници или у кривичном поступку или ће одговорати по оба закона, чиме се намеће двострука одговорност за исто дјело; да ће до правне несигурности доћи и због одредаба Закона о јавном реду и миру, који прописује шта се сматра увредом у прекршајном поступку, а да је према Нацрту закона кривично дјело увреде постављено непрецизно јер се не прописује шта се увредом сматра; да су нејасна обиљежја бића кривичног дјела јер је нејасно шта чини клеветничко изражавање, што оставља простор за злоупотребе код тумачења, те да закон уопште не дефинише шта је то из личног или породичног живота што је забрањено износити кад се прописује да се истинитост или неистинитост онога што се проноси или износи из личног и породичног живота неког лица не може доказивати; да се Нацртом закона поново уводи вербални деликт што представља антидемократски чин будући да је једно од темељних права загарантованих Уставом право на слободу изражавања које се на овај начин ограничава; да су кривична дјела против части и угледа супротне Уставу јер је њиме зајамчена слобода мисли и опредјељења, савјести и увјерења, као и јавног изражавања и мишљења, те слобода штампе и других средстава јавног обавјештавања; да измјене закона нису у складу са међународним уговорима које је потписала БиХ и да ниједан закон не може бити неусклађен са Европском конвенцијом о људским правима и да јавне личности морају да трпе виши степен критике; да се овим законом Република Српска враћа 20 година уназад, а као један од услова да БиХ добије статус кандидата јесте да се гарантује слобода изражавања, медија и заштита новинара, поготово осигуравањем

одговарајућег судског поступка у случају пријетње и насиља над новинарима и медијским радницима; да је циљ увођења ових кривичних дјела застрашивање јавности; да ће се овим законом угушити свака врста критике; да се код ових кривичних дјела треба укључити појам јавног интереса како је то дефинисано у Хрватској, те да се у јавном интересу може отворено и слободно говорити, а да је јавни интерес баријера која искључује кривичну одговорност; да је слобода изражавања основ демократског друштва и основ људских права и слобода; да је клевета декриминализована прије 22 године и да се не треба враћати у кривично законодавство; да се ове измјене не односе само на новинаре, иако су они најугроженији, већ и на све грађане, а да ће кажњен бити свако ко укаже на корупцију, злоупотребу положаја, сукоб интереса, непотизам, партијско запошљавање, пљачку јавног новца, пљачку природног богатства и друго; да је увођење ових кривичних дјела директан удар на основне слободе народа и сваког појединца у Републици Српској; да је циљ прописивања клевете и увреде гушење слободе и истине и свих оних који говоре о слабостима у друштву; да закон треба да обезбиједи политичку заштиту оних који су на власти како би од њих направила добре, а од оних који их критикују криминалце и да нема тог ко неће бити на удару овог закона; да закон поред гушења слобода мисли и говора има већу штету за правни систем Републике Српске и буџет јер ће такве поступке водити јавни тужилац о трошку државе; да су казне драконске и да је прописивање казни у фиксном износу супротно члану 49. Кривичног законика Републике Српске, који прописује да се новчана казна изриче у дневним износима; да правосуђе није независно у свом раду, а усвајањем овог закона створиће се прилика за обрачун са политичким или било којим другим неистомишљеницима; да је проблем што закон неће спроводити независно правосуђе, да ће бити селективно примјењиван и да неће бити подједнако третирани сви грађани, они који су изван власти и они који су у власти; да су драконске казне предвиђене да људи који се баве новинарством и слободномислећи интелектуалци неће жељети довести у питање егзистенцију своје породице. Из напријед наведених разлога тражи се повлачење Нацрта закона из процедуре или брисање одредаба које се односе на кривична дјела против части и угледа, а да се заштита од клевете ријеша побољшањем важећег Закона о заштити од клевете.

С друге стране, подржано је увођење кривичних дјела против части и угледа јер се под плаштом заштите људских права и слобода, прије свега основног права човјека на изражавање мишљења, дошло у позицију да појединци и групе могу да изнесу најбруталније неистине, клевете и увреде на рачун појединца; да ова кривична дјела нису супротна Европској конвенцији о заштити људских права и слобода; да закон није дискриминаторски јер сваки појединац може бити починилац и код таквог прописа се не може рећи да се њиме жели спријечити слобода говора или да се односи на одређена занимања; да заштита од ширења неистинитих података, вријеђања части и угледа других лица, односно неоправданих и намјерних ширења лажних података није и не може бити повреда права на слободу говора; да слобода говора јесте загарантована, али не подразумијева вријеђање, увреде и наношење посљедица изреченим лажима; да је прописивање кривичних дјела против части и угледа потребно јер се износе различите квалификације знајући да су неистините, чиме се угрожава рад и сигурност породица; да нико нема право да износи клевете, лажи и неистине о било коме; да је овај закон важан за обичне људе јер третира, поред клевете, или доводи клевету у контекст са објавама неистина у јавном простору, посебно на друштвеним мрежама.

Поред примједаба и сугестија изнесених на Нацрт закона у дијелу који се односи на кривична дјела против части и угледа, изнесене су и друге примједбе прије свега:

– да се овим законом шаље порука да насиље над женама и насиље у породици нису приватна ствар (Истанбулска конвенција прописује да државе треба да

санкционишу насиље у породици, физичко, сексуално, психичко или економско насиље, прогањање, сексуално узнемиравање, генитално сакаћење, принудни побачај и принудну стерилизацију),

– да је добро рјешење што се изречена казна затвора која не прелази једну годину може на захтјев осуђеног замијенити новчаном казном,

– да је одредба о откупу казне затвора новчаном казном дискриминаторска јер се у пракси показало да се злоупотребљава и њоме се погодује само богатим људима, ради чега се предлаже да се брише,

– да се утврде изузеци од правила којим се прописује да ће се изречена казна затвора која не прелази годину дана, на захтјев осуђеног замијенити новчаном казном сходно одредби члана 50. ст. 2. и 3. Законика, као и да се учиниоцима који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело то право не дозволи,

– да кривично дјело клевете и увреде није прописано као кривично дјело у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту БиХ ради чега ће грађани Републике Српске бити у неравноправном положају,

– да се код кривичног дјела Јавно излагање порузи због припадности одређеној раси, вјери или националности брише родни идентитет,

– да се брише кривично дјело злоупотреба фотографија и видео-записа полно експлицитног садржаја јер је већ садржано код кривичног дјела неовлаштено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка,

– да је код откупа казне неопходно утврдити изузетке од примјене за одређена кривична дјела, као и извршиоце кривичних дјела,

– да се код јавног објављивања пресуде за кривично дјело против части и угледа дода и дио да ће суд, ако је то могуће, одредити да начин објављивања буде и истог формата и трајања у односу на радњу извршења дјела,

– да се назив кривичног дјела из члана 340. (повреда угледа суда) треба ускладити са текстом норме.

Министарству правде достављено је и Мишљење Високог судског и тужилачког савјета БиХ на Нацрт закона у којем се наводи да је предлагање и прописивање кривичних дјела и одлучивање о обиму кривичноправне заштите грађана у надлежности органа законодавне и извршне власти и да социолошке импликације предложених законских рјешења нису предмет давања мишљења јер се Савјет очитује у границама својих јасних овлаштења и улоге у правосуђу, дакле тумачењем правних стандарда. У том смислу, Савјет нема примједбе на чл. 1, 2, 4, 6, 8. и 9.

На члан 3. изражена је резерва због недостатка сразмјерности и колизије јавног друштвеног интереса за објавом одређених информација садржаних на носачима слике и звука и заштите приватног интереса појединца; на члан 5. Нацрта исказана је резерва због некомпатибилности са Европском конвенцијом; на члан 7. (кривична дјела против части и угледа) исказана је резерва због стандарда Европског суда да се као санкција за ова дјела прописује висина која је прилагођена личности учинитеља на начин да има за циљ индивидуалну и генералну превенцију, при чему се прави баланс између санкционисања и спречавања аутоцензурисања и потенцијалног гушења слободе изражавања с циљем јавног дебатовања о питањима од јавног интереса. Такође, наводи се да је потребно у контексту свих кривичних дјела против части и угледа имати у виду да је повећана заштита јавних личности у директној колизији са одредбом члана 10 Европске конвенције, ради чега је свако кривично дјело прописано Нацртом, које у квалификованом облику дјела има за циљ већи степен заштите јавних личности (строжу казну према починиоцу дјела) потенцијално неусклађено са обавезујућим стандардом.

Такође се износи резерва на члан 10. Нацрта јер је то питање изворно уређено Законом о кривичном поступку Републике Српске.

Разлике Приједлога у односу на Нацрт резултат су прихваћених приједлога, примједба и сугестија изнесених на сједници Народне скупштине Републике Српске, јавној расправи, као и достављеним писаним приједлозима и примједбама. У односу на Нацрт закона разлике су следеће:

– у члану 1. утврђују се изузеци од правила којим се прописује да ће се изречена казна затвора која не прелази годину дана, на захтјев осуђеног, замијенити новчаном казном сходно одредби члана 50. ст. 2. и 3. Законика. Одредба овог става неће се примјенити на учиниоце кривичних дјела из члана 146. (Трговина људима) и члана 147. (Удруживање ради кривичних дјела трговине људима и дјецом), Главе XV (Кривична дјела сексуалног злостављања и искориштавања дјетета), Главе XXII (Кривична дјела против уставног уређења и безбједности Републике Српске), Главе XXIII (Кривична дјела тероризма), као и на учиниоце који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело, чиме је уважена примједба Окружног суда у Требињу;

– дјелимично је прихваћена примједба да се из Нацрта закона брише Глава XVIIа Кривична дјела против части и угледа на начин да је брисано кривично дјело увреде, а кажњавање за увреду остаје у сфери прекршаја;

– прихваћена је и примједба која се односи на висину запреијене казне код кривичних дјела против части и угледа и она је у значајној мјери смањена код ових дјела;

– прихваћена је и примједба Окружног тужилаштва у Бањој Луци да се код јавног објављивања пресуде за кривично дјело против части и угледа дода и дио да ће суд, ако је то могуће, одредити да начин објављивања пресуде буде и истог формата и трајања у односу на радњу извршења дјела, као и да се назив кривичног дјела из члана 340. (повреда угледа суда) усклади са текстом нормe, те се сада кривично дјело зове повреда угледа суда и учесника у поступку.

Нису прихваћене примједбе на брисање XVIIа Кривична дјела против части и угледа из следећих разлога:

Неспорна је чињеница да Устав Републике Српске прописује да су људско достојанство, тјелесни и духовни интегритет, човјекова приватност, лични и породични живот неповредиви. Такође, прописује и да је зајамчена слобода штампе и других средстава јавног обавјештавања; слободно је оснивање новинских и издавачких предузећа, издавање новина и јавно обавјештавање другим средствима у складу са законом; цензура штампе и других видова јавног обавјештавања је забрањена; средства јавног обавјештавања дужна су да благовремено, истинито и објективно обавјештавају јавност и јамчи се право на исправку неистинитог обавјештавања којим се повређује нечије право или на закону засновани интерес, као и право на накнаду штете настале по том основу.

Такође, неспорно је да Конвенција о људским правима прописује да свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке. Јавне власти се не смију мијешати у остваривање овог права, осим ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересима националне безбједности, јавне безбједности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Такође, Конвенцијом о људским правима прописује се да свако има право на слободу изражавања. Ово право обухвата слободу сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад радио, телевизијских и кинематографских предузећа. Пошто остваривање ових слобода повлачи за собом

дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања информација добијених у повјерењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

И сама Конвенција о људским правима предвиђа да се слобода изражавања може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом ради заштите угледа или права других. Право на слободу изражавања ни у којем случају не смије бити кориштено супротно циљевима ради којих је усвојено као цивилизацијско начело и у том смислу част и углед не могу бити мање значајне друштвене вриједности у односу на било које друго уставом утврђено право. Дакле, слобода изражавања, иако представља фундаменталну основу једног демократског друштва, није апсолутно право и подлијеже одређеном броју изузетака и законских ограничења. Није прихваћена ни примједба да ће доћи до дуплирања у примјени, јер је сасвим јасно како се покреће кривични, а како грађански поступак. По истој правној ствари не може се одговарати два пута, а поједина дјела прописана су и као прекршаји и као кривична дјела гдје се процјењује степен друштвене опасности и одређује о којој врсти поступка се ради.

Битно је напоменути да се код ових кривичних дјела предвиђа и искључење противправности на начин да нема кривичног дјела клевете и изношења личних и породичних прилика ако се ради о увредљивом изражавању или изношењу нечег неистинитог у научном, стручном, књижевном или умјетничком дјелу, у вршењу дужности прописане законом, новинарског позива, политичке или друге јавне или друштвене дјелатности или одбрани неког права, ако из начина изражавања или из других околности произлази да то није учињено у намјери омаловажавања, или ако лице докаже истинитост свог тврђења, или да је имало основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износило или проносило. Такође, код кривичног дјела изношење личних и породичних прилика додато је ограничење које прописује да ко износи или проноси штогод из личног или породичног живота што може шкодити његовој части и угледу, а што није, нити може представљати чињенице које су од оправданог интереса, казниће се новчаном казном од 1.000 до 3.000 КМ, што значи да се изношење личних или породичних прилика које представљају оправдан интерес неће кажњавати. Уважавајући ставове Европског суда за људска права, за кривична дјела против части и угледа не могу се изрећи казне затвора већ само новчана казна. Такође се не може прихватити ни примједба да кривична дјела против части и угледа треба брисати јер их нема у кривичним законодавствима ФБиХ и Брчко Дистрикта БиХ, јер Република Српска самостално уређује своје законодавство и исто није обавезна усклађивати са било којим другим нивоом власти у БиХ.

Није прихваћена примједба да се да се код кривичног дјела јавно излагање порузи због припадности одређеној раси, вјери или националности брише родни идентитет јер је он већ садржан у члану 5 и члану 123. став 1. тачка 21), као и у члану 359. Кривичног законика Републике Српске.

Није прихваћена примједба да се брише кривично дјело злоупотреба фотографија и видео-записа полно експлицитног садржаја јер је већ садржано код кривичног дјела неовлаштено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка, јер се заштити жена придаје посебан значај, што препознаје и Истанбулска конвенција.

VII ПРОЦЈЕНА УТИЦАЈА ЗАКОНА, ДРУГИХ ПРОПИСА И ОПШТИХ АКТА НА УВОЂЕЊЕ НОВИХ, ИЗМЈЕНУ ИЛИ УКИДАЊЕ ПОСТОЈЕЋИХ ФОРМАЛНОСТИ КОЈЕ ОПТЕРЕЂУЈУ ПРИВРЕДНО ПОСЛОВАЊЕ

Према Мишљењу Министарства привреде и предузетништва број: 18.06-020-1831/23 од 6. јула 2023. године, увидом у Приједлог закона о измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске и Образац 1. процјене утицаја закона, Министарство привреде и предузетништва констатује да је обрађивач спровео сљедеће методолошке кораке процјене утицаја прописа:

Приједлог је планиран Планом рада Министарства правде за 2023. годину.

У вези с проблемом који се жели ријешити, утврђена је потреба усклађивања с Конвенцијом Савјета Европе о спречавању и борби против насиља у породици и родно заснованог насиља, ради боље подршке и веће заштите жртава сексуалног насиља и узнемиравања и унапређења превентивних ефеката кривичног законодавства у дијелу полног узнемиравања, злоупотребе фотографије и видео-записа полно експлицитног садржаја и неовлашћеног објављивања и приказивања туђег списка, портрета и снимка. У постојећем законском рјешењу није утврђена класификација „кривичних дјела против части и угледа“, док је у пракси препознат проблем честе злоупотребе ове правне празнине и неодвраћајућих санкција за ову негативну друштвену појаву, што за последицу има нарушавање угледа, људског достојанства, те личног и породичног живота. Такође, недовољно јасно прецизиране одредбе кривичног дјела „крађа енергије“ су у пракси резултовале неспровођењу истраге, обустави истраге или доношењу ослобађајућих пресуда.

Циљ који се жели постићи Приједлогом закона је унапређење кривично-правне заштите грађана, њиховог достојанства и угледа, као и имовине.

Код утврђивања опција за постизање циљева и њихове анализе, утврђено је да се циљ може постићи једино регулаторном мјером.

У вези са утицајем на јавне буџете, утврђено је да се може очекивати позитиван утицај на републички буџет, усљед наплате новчаних казни за новопрписана „кривична дјела против части и угледа“. Закон ће се примјењивати у оквиру постојећих капацитета надлежних институција, те за његову примјену нису потребна додатна средства.

У вези са утицајем на пословање, утврђено је да Приједлог закона не утиче на пословање. Осим тога, Приједлогом нису прописане формалности за грађане и пословни сектор у Републици Српској.

У вези са социјалним утицајем, обрађивач наводи да ће овај приједлог закона имати позитиван утицај на друштво, посебно на заштиту рањивих друштвених група из разлога што се по први пут инкриминишу понашања која због своје друштвене опасности заслужују да буду квалификована као кривична дјела („неовлашћено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка“, „злоупотреба фотографије и видео записа полно експлицитног садржаја“, као и читава група кривичних дјела против части и угледа). Такође, обрађивач истиче да је након одржаних јавних расправа и консултација са академском заједницом извршено смањење новчаних казни утврђених Нацртом закона за кривична дјела из групе кривичних дјела против части и угледа, те да су прописани изузеци од могућности замјене изречене казне затвора новчаном казном, тако да је ова замјена онемогућена за учиниоце тешких кривичних дјела, као што су: трговина људима, удруживање ради вршења кривичних дјела трговине људима и дјецом, кривична дјела сексуалног злостављања и искориштавања дјетета, кривична дјела против уставног уређења и безбједности Републике Српске, кривична дјела тероризма, као и за учиниоце који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело. Уважавајући захтјеве шире друштвене заједнице у Приједлогу закона у односу на

Нацрт извршено је брисање кривичног дјела „увреде“. Очекује се да ће наведене измјене и допуне допринијети бољој генералној и специјалној превенцији, односно постизању сврхе кажњавања.

У вези са утицајем на животну средину, утврђено је да Приједлог не утиче на животну средину.

У погледу спровођења консултација, обрађивач истиче да су консултације обављене са релевантним институцијама. Иницијативу за измјену закона упутили су Републичко јавно тужилаштво и фондација „Удружене жене“ Бања Лука, а поводом Нацрта закона, одржано је и пет јавних расправа на којима су учествовали представници академске заједнице, цивилног сектора, медија и заинтересоване јавности.

Када је у питању спровођење прописа, утврђено је да је за примјену закона одговорно Министарство правде. Један од кључних показатеља за праћење и вредновање ефеката примјене закона ће бити број и квалитет правоснажних пресуда за кривична дјела регулисана овим законом.

Министарство привреде и предузетништва утврдило је да је обрађивач, приликом спровођења процјене утицаја прописа, поступио у складу са Одлуком о процјени утицаја прописа.

VIII УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ И КОНСУЛТАЦИЈЕ У ИЗРАДИ ЗАКОНА

У складу са чланом 36. став 1. тачка 9) Пословника о раду Владе Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 123/18) и Смјерницама за консултације у изради прописа и других општих аката („Службени гласник Републике Српске“, број 86/22), обрађивач Закона утврдио је да је овај закон од интереса за јавност. Нацрт закона је објављен на интернет страници (www.vladars.net), а одржане су и јавне расправе у вези са Закључком Народне скупштине Републике Српске. Такође, Министарству правде пристигле су бројне примједбе, приједлози и сугестије у вези са Нацртом закона. Уважани приједлози и сугестије уграђени су у текст Закона и детаљно образложени у глави која се односи на разлике приједлога у односу на нацрт.

IX ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ЕКОНОМСКА ОПРАВДАНОСТ ДОНОШЕЊА ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна додатна финансијска средства.

КРИВИЧНИ ЗАКОНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

(Текст предложених измјена и допуна уграђених у текст Кривичног законика Републике Српске)

Изузетност краткотрајне казне затвора
Члан 46а.

(1) Казну затвора до шест мјесеци суд може изрећи само ако посебне околности дјела и учиниоца показују да се новчаном казном не може постићи сврха кажњавања или да се новчана казна неће моћи извршити.

(2) Одредба става 1. овог члана не односи се на казну затвора као замјену за неплаћену новчану казну (члан 50. ст. 2. и 3), опозвану условну осуду (чл. 64, 65. и 66), неизвршени рад у јавном интересу (члан 70. став 7) и казну одузимање возачке дозволе (члан 51. став 5).

(3) Изречена казна затвора која не прелази једну годину дана, на захтјев осуђеног ће се замијенити новчаном казном, сходно одредби члана 50. ст. 2. и 3. овог законика.

(4) Одредба из става 3. овог члана неће се примјењивати на учиниоце кривичних дјела из члана 146. (Трговина дјецом), члана 147. (Удруживање ради вршења кривичних дјела трговине људима и дјецом), Главе XV (Кривична дјела сексуалног злостављања и искориштавања дјетета), Главе XXII (Кривична дјела против уставног уређења и безбједности Републике Српске), Главе XXIII (Кривична дјела тероризма), као и на учиниоце који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело.

Извршење новчане казне
Члан 50.

(1) У пресуди се одређује рок плаћања новчане казне који не може бити краћи од петнаест дана, нити дужи од три мјесеца. У оправданим случајевима суд може дозволити да осуђени новчану казну плати у ратама, с тим да рок исплате не може бити дужи од једне године.

(2) Ако осуђени не плати новчану казну у цијелости или дјелимично у одређеном року, суд ће наредити њено принудно извршење у поступку који је прописан законом. Ако новчана казна путем принудног извршења не буде наплаћена у року од једне године, суд ће донијети одлуку о замјени новчане казне казном затвора, на начин да се 100 КМ, односно сваки започети дневни износ новчане казне замијени једним даном казне затвора, с тим да казна затвора у том случају не може бити дужа од двије године.

(3) Ако осуђени исплати само дио новчане казне, остатак се сразмјерно претвара у казну затвора, а ако осуђени исплати и остатак новчане казне, извршење казне затвора се обуставља.

(4) Ако осуђени нема стално пребивалиште или боравиште у Босни и Херцеговини, новчана казна се наплаћује без одлагања. Ако се не обезбиједи наплата новчане казне на тај начин, суд ће је без одлагања замијенити казном затвора.

Урачунавање притвора и раније казне
Члан 59.

(1) Вријеме проведено у притвору, као и свако лишење слободе у вези са кривичним дјелом, урачунавају се у изречену казну затвора, казну дуготрајног затвора и новчану казну.

(2) При сваком урачунавању изједначава се дан притвора, дан лишења слободе, дан малољетничког затвора, дан затвора, дан дуготрајног затвора и износ од **100 КМ**.

Неовлаштено фотографисање
Члан 156.

(1) Ко неовлаштено сачини фотографски, филмски или други снимак неког лица или његових просторија без његове сагласности, повређујући тиме посебно његову приватност, или ко такав снимак преда или показује трећем лицу или му на неки други начин омогући да се с њим упозна, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ако дјело из става 1. овог члана учини службено лице злоупотребом службеног положаја или овлаштења, казниће се казном затвора од шест мјесеци до три године.

Неовлаштено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка
Члан 156а.

(1) Ко објави или прикаже спис, портрет, фотографију, видео-запис, филм или фонограм личног карактера, без пристанка лица које је спис саставило или на кога се спис односи, односно без пристанка лица које је приказано на портрету, фотографији, видео-запису или филму или чији је глас снимљен на фонограму или без пристанка другог лица чији се пристанак по закону тражи, а такво објављивање или приказивање је имало или могло да има штетне посљедице по лични живот тог лица, казниће се новчаном казном или казном затвора до двије године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено према члану породице или породичне заједнице или према неком другом лицу у намјери наношења штете угледу тог лица, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године.

(3) Ако је усљед дјела из ст. 1. или 2. овог члана теже нарушено здравље лица чији је спис, портрет или снимак објављен, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до пет година, а ако је то довело до смртне посљедице, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Полно узнемиравање
Члан 170.

(1) Ко полно узнемирава друго лице, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено према лицу које је у односу подређености или зависности према учиниоцу или које је посебно рањиво због узраста, болести, инвалидитета, зависности, трудноће, тешке тјелесне или душевне сметње, учинилац ће се казнити казном затвора до двије године.

(3) Ако је полно узнемиравање учињено кориштењем компјутерске мреже или неког другог вида комуникације, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до три године.

(4) Полно узнемиравање је свако вербално, невербално или физичко нежељено понашање полне природе које је усмјерено на повреду достојанства неког лица у сфери полног живота, а које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење.

Злоупотреба фотографије и видео-записа полно експлицитног садржаја Члан 170а.

(1) Ко злоупотреби однос повјерења и без пристанка другог лица учини доступним трећем лицу фотографију или снимак полно експлицитног садржаја која је сачињена уз пристанак тог лица за личну употребу и тиме повриједи приватност тог лица, казниће се казном затвора до двије године.

(2) Казном из става 1. овог члана казниће се и ко изради нову или преиначи постојећу фотографију или снимак полно експлицитног садржаја другог лица и тај снимак употреби као прави и тиме повриједи приватност другог лица.

(3) Ако је кривично дјело из ст. 1. и 2. овог члана учињено путем компјутерског система или компјутерске мреже или на други начин којим је омогућено да фотографија или снимак постану доступни већем броју лица, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до три године.

(4) Фотографије и снимци или средства којима је извршено кривично дјело из овог члана, одузеће се.

Промијена породичног стања Члан 186.

(1) Ко подметањем, замјеном или на други начин промијени породично стање дјетета, казниће се казном затвора од једне до пет година.

(2) Ко дјело из става 1. овог члана изврши из користољубља, злоупотребом положаја или у саставу групе или организоване криминалне групе, казниће се казном затвора од двије до десет година.

(3) Ко замјеном или на други начин нехатно промијени породично стање дјетета, казниће се казном затвора до једне године.

Омогућавање уживања опојних дрога Члан 208.

(1) Ко наводи другог на уживање опојне дроге или му даје опојну дрогу да је ужива он или друго лице, или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу, казниће се казном затвора од једне до осам година.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено према дјетету, душевно поремећеном лицу или према више лица или у школи или другим васпитно-образовним, спортским, културним установама или мјестима која служе за образовање, васпитање, спортску или неку другу друштвену активност дјеце или у њиховој непосредној близини, или је дјело извршило службено лице, здравствени радник, социјални радник, наставник, васпитач или тренер искориштавајући свој положај, учинилац ће се казнити казном затвора од двије до дванаест година.

(3) Ко дјелом из ст. 1. или 2. овог члана проузрокује смрт лица којем је дао опојне дроге, казниће се казном затвора од три до петнаест година.

(4) Опојне дроге одузеће се.

(5) Учинилац кривичног дјела из ст. 1. или 2. овог члана који открије кривично дјело може се ослободити од казне.

ГЛАВА XVIIa КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЧАСТИ И УГЛЕДА

Клевета Члан 208a.

(1) Ко о другом износи или проноси нешто неистинито што може шкодити његовој части или угледу, знајући да је то што износи или проноси неистина, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000 КМ.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ.

Изношење личних и породичних прилика Члан 208б.

(1) Ко износи или проноси штогод из личног или породичног живота неког лица што може шкодити његовој части или угледу, а што није, нити може представљати чињенице које су од оправданог интереса, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000 КМ.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, учинилац ће се казнити новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ.

(4) Истинитост или неистинитост оног што се износи или проноси из личног или породичног живота неког лица не доказује се.

Јавно излагање порузи због припадности одређеној раси, вјери или националности Члан 208в.

Ко јавно изложи порузи или презиру лице или групу због припадности одређеној раси, боји коже, вјери, националности или због етничког поријекла, сексуалног опредјељења или родног идентитета, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 6.000 КМ.

**Искључење противправности код кривичних дјела против части и угледа
Члан 208г.**

Нема кривичног дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика ако се ради о увредљивом изражавању или изношењу нечег неистинитог у научном, стручном, књижевном или умјетничком дјелу, у вршењу дужности прописане законом, новинарског позива, политичке или друге јавне или друштвене дјелатности или одбрани неког права, ако из начина изражавања или из других околности произлази да то није учињено у намјери омаловажавања, или ако лице докаже истинитост свог тврђења, или да је имало основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износило или проносило.

**Гоњење за кривична дјела против части и угледа
Члан 208д.**

(1) Гоњење за дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика предузима се по приједлогу.

(2) Ако су дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика учињена према умрлом лицу, гоњење се предузима по приједлогу брачног друга или лица које је са умрлим живјело у трајној ванбрачној заједници, сродника у правој линији, усвојиоца, усвојеника, брата или сестре умрлог лица.

**Јавно објављивање пресуде за кривична дјела против части и угледа
Члан 208ђ.**

(1) Пресуда којом је оглашен кривим учинилац кривичног дјела против части и угледа извршеног путем штампе, радија, телевизије, компјутерског система или компјутерске мреже или другог средства јавног информисања или комуникације објавиће се у цијелости или дјелимично о трошку учиниоца.

(2) Суд ће у пресуди одредити начин њеног објављивања, при чему ће, увијек када је то могуће, одредити да то буде у истом средству јавног информисања или комуникације у којем је кривично дјело учињено, истог формата и трајања у односу на радњу извршења дјела.

**Крађа електричне енергије или топлотне енергије или природног гаса
Члан 225.**

(1) Ко супротно важећим прописима прикључи електроенергетске објекте, уређаје или инсталације на енергетску мрежу, троши електричну или топлотну енергију или природни гас без прописаних мјерних уређаја или мимо њих или на неки други начин неовлаштено користи електричну или топлотну енергију или природни гас, казниће се казном затвора од шест мјесеци до три године и новчаном казном.

(2) Ако је учинилац дјела из става 1. овог члана крајњи купац, казниће се казном затвора од једне до пет година и новчаном казном.

(3) Крајњи купац који не пријави кривично дјело из ст. 1. и 2. овог члана, казниће се казном затвора до двије године и новчаном казном.

(4) Ако вриједност украдене електричне енергије, топлотне енергије или природног гаса прелази износ од 10.000 КМ, учинилац ће се казнити казном затвора од

шест мјесеци до пет година и новчаном казном, а ако прелази 50.000 КМ, казном затвора од двије до осам година и новчаном казном.

(5) Покушај дјела из става 1. овог члана је кажњив.

(6) Ако је извршилац кривичног дјела из ст. 1. или 2. овог члана правно лице, казниће се новчаном казном од 20.000 КМ до 200.000 КМ, а одговорно лице казном затвора до три године и новчаном казном.

Противзаконито присвајање ствари приликом вршења претресања или спровођења извршења
Члан 330.

(1) Службено лице које приликом претресања стана, просторија или лица, или приликом спровођења извршења у судском или управном поступку одузме покретну ствар у **намјери да је противправно присвоји**, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1. одузета ствар велике вриједности, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до осам година.

Повреда угледа суда и учесника у поступку
Члан 340.

(1) Ко у поступку пред судом изложи порузи суд, судију, јавног тужиоца или адвоката или ко дјело изврши писменим поднеском суду, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено на посебно неprimјерен начин или је увредљиво изражавање таквог значаја да је довело или је могло довести до тежих штетних посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном или казном затвора до двије године.